

MÁCSAINÉ IVÁN ÉVA

A Szekszárdi Turul Sportegylet

A sport mellett, hogy sajátos emberi tevékenység, kulturális kategória is egyben, és mint önálló kulturális jelenség, kapcsolatban áll a kultúra egyéb területeivel. Szervezett formában létező sportéletről Magyarországon a 19. század második felétől beszélhetünk. Ebben az időszakban alakultak meg az első sportklubok, sportegyletek. A sportot, mint a szabadidő eltöltésének módját ebben a korszakban elsősorban a városi elit üzte, hiszen nagyrészt ők rendelkeztek megfelelő anyagi háttérrel a költséges sporteszközök, sportruházat beszerzéséhez és nem utolsósorban nekik volt elég szabadidejük. Az első világháború és az azt követő forradalmak viharos időszaka után, az 1920-as évektől kezdődően, hatalmas fejlődés mutatkozott a sport területén. Kialakulóban volt a tömegsport, amelyben a társadalom alsóbb rétegei is részt tudtak venni, a sport nem volt úri passzió többé. Az első világháború után – amikor a háborús vereség és Trianon traumaként nehezedett a magyar társadalomra – a politikai elit úgy értékelte, hogy Magyarországnak a kultúra területén vannak kitörési esélyei a válságból. A Klebelsberg Kunó nevéhez fűződő magyar kultúrfölény-konceptió meghatározóvá vált a korszakban, célul tűzték ki, hogy elősegítsék, megtartsák és megmutassák Magyarország kulturális fölényét az elcsatolt területeket bekebelező, szomszédos országokkal szemben. A koncepció elsősorban az oktatás nagyarányú és minden szinten bekövetkező fejlesztését tartotta a legfontosabbnak, azonban a sport – elsősorban tömegsport, ifjúsági sport – megszervezésének is lehetőséget biztosított. Magyarországon 1920-ban megalakultak a vármegyei és a járási testnevelési bizottságok, amelyeknek egyik első teendője a Turul sportegyesületek megalakítása volt. *„Első teendőnk a jövő reményének, a nemzet fiatalságának egységes, erős megszervezése, lelkének, testének a nagy feladatokra való előkészítése. (...) Sportra, testedzésre kell nevelni az egész magyar fiatalságot, hogy mindegyikük egy-egy atléta legyen. Egységes vezetés szerint dolgozó hatalmas sportegyesületeket kell létesíteni, amelyek egyesítsék a falut a várossal és a melyekben vállvetve versenyezzen egymással az egész nemzet, a földművelő polgár a középosztállyal és a mágnással egyaránt. Olyan egyesüléssel kell összeforrasztanunk az egész nemzetet, mint amilyen a szlávokat egyesítő »Szokol«. Legyen a magyar tornaegyletnek szimbóluma a mi mithológiai szent madarunk, a turul. »Turul« tornaegyletek tömörítsék a haza színét, virágát. A »Turul« tornaegyletekben tanulja egymást megbecsülni és szeretni mindenki, akinek ezért a szerencsétlen magyar hazáért dobog a szíve. Ezekben a tornaegyletekben neveljük acélossá gyermekeink izmait, hogy visszaszerezhessék*

*maguknak azt a földet, amelyet ezer év óta a nyugat kultúráját védő ősök vére oly bőven öntözött.*¹ A Turul egy olyan testnevelési mozgalomnak indult, amelyben kiemelt szerepet szántak az ifjúság fizikai nevelésének. A cserkészetet követendő példának tekintve, arra támaszkodva igyekeztek kialakítani az új intézményt.

A TURUL SZÖVETSÉG ÉS TURUL EGYLET SZERVEZÉSE SZEKSZÁRDON

Szekszárd sportéletében az első kezdeményezések a lövészet, a torna és az úszás terén történtek. A városban is megjelentek a 19. század utolsó évtizedeiben az első sportklubok, azonban ezek az egyesületek még csupán a társadalom felsőbb rétegei számára biztosítottak lehetőséget a testmozgásra.² Szekszárd első valódi sportegyesülete az 1880-ban alapított korcsolyázóegylet volt, a kerékpáros egyletet 1895-ben hozták létre. A vívóklub 1906-ban kezdte meg működését, a tenisztársaság pedig 1911-ben alakult meg. Az első olyan sportegylet a városban, amely több sportág gyakorlását tűzte ki célul, az 1912-ben létrehozott Szekszárdi Sport Club volt. Mindössze egy évvel az új sportklub indulása után a város iparos-, kereskedő- és munkásifjúsága életre hívta a saját sportegyesületét, a Törekvés Sportegyesületet. Szekszárdon épphogy csak megindult a sportélet szerveződése, amikor szembe kellett nézni a 20. század első nagy katasztrófájával, az első világháborúval. A Szekszárdi Sport Club 1919 októberében 75 taggal, ha nehezen is, de működött, volt remény a fennmaradására és a korcsolyaegylettel való egyesülés is elérhető közelségbe került. Tolna megyében a Turul szervezése Kreybig Rudolf ezredes nevéhez fűződik, aki a vármegye katonai parancsnoka volt. Szekszárdon 1920 júniusában testnevelési értekezletet tartottak, amelyen a vármegyei testnevelési alap jövedelmének gyarapítására madari Kreybig Rudolf ezredes – Tolna vármegye katonai parancsnoka – felajánlotta a cserkészetéről írt könyvének³ újabb kiadásából várható szerzői tiszteletdíjakat, a MOVE szekszárdi főosztálya pedig ugyanerre a célra 5000 koronát adományozott.⁴ Az elfogadott terv szerint úgy határoztak az értekezlet résztvevői, hogy az ifjúsági testnevelési egyesületek irányítását a vármegyei központi testnevelési bizottság⁵ végzi, a járásokban pedig járási bizottságok működnek majd.⁶ Szekszárdon sportvezető és cserkész-tisztképző tanfolyamot indítottak és hozzáláttak a sportpálya építésének előkészítéséhez. A tanfolyam előadói⁷ a testnevelési bizottság tagjai közül kerültek ki.⁸ A Tolnavármegyei Turul Szövetség⁹ 1920. október 1-én alakult meg Szekszárdon.¹⁰ Már 1920 végén megkezdődtek a rendszeres testnevelés-, szertorna- és vívóórák a gimnázium tornatermében. A téli időszakban elsősorban ezek a sportágak álltak a Turul Szövetség tagjainak rendelkezésére. A fiatalság sportkiképzésében dr. Radó Arthur, a korszak ismert sportembere is részt vett.¹¹ Radó Arthur a Tolnamegyei Ujságban is kifejtette nézeteit a sporttal kapcsolatban. A

¹ TMU 1920. június 5. (II. évf. 24. sz.) 1.

² KACZIÁN 1989, 324–325.

³ KREYBIG 1914.

⁴ TMU 1920. június 12. (II. évf. 25. sz.) 2.

⁵ A központi bizottság tagjai: dr. Pesthy Pál (polgári elnök), Szathmáry József alezredes (katonai elnök), Kiss Ernő (titkár), Haypál Benő (másodtitkár), Paulits Géza (pénzügyi előadó), John Sándor (pénzügyi előadó helyettes), Perczel Dezső (a közigazgatási hatóságokkal való kapcsolattartó), Jung Miklós (a tanügyi hatóságokkal való kapcsolattartó), Blázsik Ferenc (sajtópropaganda szervezője), Éri Emil (a cserkészlet ügyeit intézi). A bizottság egészségügyi tanácsosa dr. Drágits Imre, helyettese dr. Sztanó Sándor, katonai testnevelési előadó Faragó Gyula főhadnagy.

⁶ TMU 1920. június 12. (II. évf. 26. sz.) 1–2.

⁷ Dr. Drágits Imre vármegyei tisztí főorvos, dr. Sztanó Sándor kórházi főorvos, Szabó János városi főmérnök, Oszlányi Kornél főhadnagy, Faragó Gyula főhadnagy, Haypál Benő és Éri Emil főgimnáziumi tanárok.

⁸ TMU 1920. augusztus 28. (II. évf. 36. sz.) 2.

⁹ Elnök: dr. Pesthy Pál, alelnökök: Szathmáry József ezredes és dr. Resch Aurél, titkárok és sportelőadók: Haypál Benő és Kiss Ernő, pénzügyi előadók: Paulits Géza és John Sándor, műszaki előadó: László Aladár, cserkészelőadó: Éri Emil, sajtópropaganda-előadó: Blázsik Ferenc, ügyész: dr. Örfly Gyula. Dr. Pesthy Pál indítványára madari Kreybig Rudolf ezredes a szövetség tiszteletbeli tagjává választották.

¹⁰ TMU 1920. október 9. (II. évf. 42. sz.) 2.

¹¹ TMU 1920. december 4. (II. évf. 51. sz.) 3.

korszak divatos társadalomfilozófiai irányzata, az eugenika¹² által hirdetett radikális beavatkozásokat nem tartotta kivitelezhetőnek – habár az elméletben rejlő lehetőséget nem vonta kétségbe –, a beavatkozás helyett azonban a rendszeres testedzést tekintette a legjobb megoldásnak az emberiség testi és szellemi erősítésének elősegítésére.¹³ A Tolnavármegyei Turul Szövetség elnökének, dr. Pesty Pál királyi törvényszéki elnöknek a kezdeményezésére tudományos előadásokat is szerveztek Szekszárdon. Az előadások bevételét jótékony célra, a Tolnavármegyei Turul Szövetség testnevelési alapjának javára ajánlották fel.¹⁴ Az 1912 óta működő Szekszárdi Sport Club egyre inkább anyagi gondokkal küzdött, ezért a vezetőség 1921 májusában úgy döntött, hogy az egyesületet feloszlatja, és egy új egyesületet hoznak létre, amely a Turul Szövetség tagegyesülete lesz. A klub aktív és passzív vagyonát a közgyűlés átadta a vármegyei Turul Szövetségnek, amelybe a tagok mind beléptek. Hivatalosan ezt követően alakult meg a Szekszárdi Turul Sportegylet 1922. december 13-án.¹⁵

A SZEKSZÁRDI TURUL SPORTEGYLET LÉTREJÖTTE

Az alakuló közgyűlésen a tagok megválasztották az egyesület vezetőségét.¹⁶ A Turul Sportegylet tagjai között megtalálhatjuk Szekszárd társadalmi elitjét – orvosokat, ügyvédeket, a közélet ismert szereplőit – a vallási hovatartozásuktól függetlenül. 1923-ban a tagok létszáma 110 fő volt az egyesület tagjegyzéke szerint, a következő évben pedig ez a szám már 240 főre ugrott.¹⁷ A sportegylet olyan tagokkal büszkélkedhetett, mint Szévald Oszkár, Tolna vármegye alispánja, Vendl (Vendel)¹⁸ István,¹⁹ Szekszárd polgármestere és Szongoth Edvin főszolgabíró, dr. Örfly Imre országgyűlési képviselő, dr. Örfly Gyula főügyész, dr. Lengyel József főjegyző, Polgár István vármegyei aljegyző, Hány Béla²⁰ számvevőségi főtanácsos, Ribíánszky József uradalmi intéző, dr. Gulyás József²¹ ügyvéd, vármegyei tiszteletbeli főügyész, dr. Gaál Dezső²² törvényszéki bíró, dr. Áldor György, dr. Szász Endre, dr. Kunczer Jenő és dr. Künsztler Kálmán²³ ügyvédek, vagy Horváth István járásbíró. Szintén az egyesület tagjainak sorában találjuk dr. Treer István²⁴ főorvost,²⁵ dr. Fördös Dezső járási tiszti főorvost (tiszteletbeli vármegyei főorvos), dr. Horváth József egyetemes orvosdoktor, dr. Matzon Gábor főorvost, Debuly Imrét,²⁶ a Szekszárdi Takarékpénztár ügyvezető igazgatóját, Eördögh Zoltán magyar királyi gazdasági felügyelőt, Haidekker János városi főmérnököt, dr. Leopold Kornél²⁷

¹² Az eugenika, másnéven eugenetika a 19. század második felében létrejött társadalomfilozófiai irányzat, amelynek kidolgozója Francis Galton (Charles Darwin unokatestvére) volt. Az eugenikát számos alkalommal használták fel a történelem során ürügyként a faji megkülönböztetés igazolására. Galton megfogalmazása szerint az eugenika tudománya mindazokkal a hatásokkal foglalkozik, amelyek egy faj veleszületett kvalitásait javítják, és amelyek ezen kvalitások lehető legelőnyösebb kifejlődését elősegítik. Az utópista irányzat terjesztői a drasztikus beavatkozások elvégzését is megengedhetőnek, sőt szükségesnek látták az ember öröklődő testi és szellemi tulajdonságainak javítása érdekében.

¹³ TMU 1921. június 26. (III. évf. 26. sz.) 1–2.

¹⁴ TMU 1921. március 12. (III. évf. 11. sz.) 2.

¹⁵ TMU 1922. december 16. (IV. évf. 51. sz.) 5.

¹⁶ Az elnök Szévald Oszkár vármegyei főjegyző (a későbbi alispán) lett, az alelnök pedig Kenézy Endre pénzügyi tanácsos. Az egyesület igazgatója Haypál Benó (főgimnáziumi tornatanár), a titkár Polgár István (vármegyei aljegyző), a jegyző Morvay László, a pénztáros Gisztl Géza, az ellenőr Mohay Lajos, a háznagy Szabó Gábor, az ügyész dr. Dulin Jenő, az orvosok dr. Sztanó Sándor és dr. Fördös Dezső, a mérnök László Aladár lettek.

¹⁷ MNL TML X.85. A Szekszárdi Turul Sportegylet iratai 1922–1929.

¹⁸ Vendel (Vendl) Istvánt 1927-ben vitézzé avatták. Nevét, idegen hangzása miatt, magyarosítani kellett, amelyet belügyminiszteri engedéllyel ekkor változtatott Vendelre.

¹⁹ DOBOS 2005, 427–430.

²⁰ Hivatali főnök, a Szekszárdi Úri Kaszinó számvizsgálója, az Országos Számvevőségi Tisztviselők Egyesületének választmányi tagja.

²¹ A szekszárdi izraelita hitközség elnöke, korábban az iskolaszék elnöke volt, városi képviselőtestületi tag, a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja.

²² 1929-től a királyi ügyészség vezetője.

²³ A Tolnamegyei Földbérők Szövetkezetének és a Tolnamegyei Motoros Clubnak ügyésze.

²⁴ Wosinsky Mór unokaöccse, a Horthy Miklós vármegyei kórház igazgató főorvosa.

²⁵ HIRN 1930.

²⁶ A szekszárdi iparostársadalom egyik súllyal bíró vezető egyénisége, 1924-ben az Ipartestület alelnöke, 1928-tól társelnöke, a Nemzeti Bank váltóbírálója, városatya, a Hangya Szövetkezet igazgatósági tagja, a Polgári Olvasókör, az Iparos-Otthon alelnöke.

²⁷ A Magyar Általános Hitelbank igazgatója, a *Tolnavármegye* című hetilap alapítója és főszerkesztője, Szekszárd város

1. kép. A Szekszárdi Turul Sportegylet pecsétje egy képeslap hátoldalán
(WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 1981.73.13.)

magyar királyi kormányfőtanácsost, Molnár Sándor²⁸ okleveles gépészmérnököt, Schneider Jánost, a Szekszárdi Népbank vezérigazgatóját, ifj. Leopold Lajos²⁹ szociológust, ifj. Szeghy Sándor és Ulrich József³⁰ gyógyszerészeket, Wallacher László és Ferencz Lajos festőművészeket. A költő Babits Mihály két testvére is belépett az egyesületbe, Babits Angéla és dr. Babits István. Az egyesület fenntartását három forrásból tudták finanszírozni. Az egyik forrás a tagdíjakból befolyt jövedelem, a másik a támogatások, adományok összege, a harmadik pedig a sportesemények és a rendezvények belépőjegyeiből befolyt összeg volt. A szekszárdi kaszinó termeiben tartotta nagyszerű táncestélyeit – farsangi multság, nyári multság – az egyesület. A Turul táncestélye minden évben a báli szezon egyik legsikeresebb rendezvényének számított, és ezeken az eseményeken természetesen szép számmal akadtak támogatók is, akik szívesen adakoztak olyan jótékony célra, mint a város sportegyesületének fejlesztése (1. kép).

Torna- és vívószakosztály

A Szekszárdi Turul Sportegylet berkein belül a torna- és vívószakosztály volt az első, ami megalakult, gyakorlatilag az egyesület létrejöttével egy időben. A szakosztály vezetője Haypál Benő, a gimnázium testnevelő tanára volt. Dr. Radó Arthur és Haypál Benő már 1922-ben díszturnát és vívóakadémiát szervezett, amely remek alkalom volt arra, hogy bemutassák munkásságukat és a bevételt az egyesület fejlesztésére tudták fordítani. A tornát a kor szokása szerint táncestéllyel zárták.³¹ A szekszárdi főgimnázium fűtött tornatermében tartották a téli időszakokban a Turul tornaóráit, csakúgy, mint a közkedvelt nőisvédtorna- és a vívóórákat. Az első években Haypál Benő vezette ezeket a foglalkozásokat, majd miután Haypál Benő elköltözött a városból, helyét vitéz Bicskei Szilveszter vette át, a szakosztály vezetője pedig 1925-től Treer István volt.

képviselőtestületének, Tolnavármegye törvényhatósági bizottságának tagja.

²⁸ A Szekszárd-bátai Ármentesítő és Belvízszabályozó Társulat igazgató-főmérnöke (Mészöly Miklós író édesapja).

²⁹ Jogász, gazdálkodó földbirtokos, tudós, szociológus, a századforduló egyik különös magyar gondolkodója.

³⁰ A város képviselőtestületének, a vármegye törvényhatósági bizottságának tagja, a Katolikus Kör világi elnöke, a Levente Egyesület elnöke, a Tenisz Egylet elnöke.

³¹ TMU 1922. március 4. (IV. évf. 10. sz.) 3.

Turistaszakosztály

A 19. század második felében a polgári középosztály körében elindult egy kezdeményezés, amely a „turistaságot” igyekezett sporttá szervezni.³² Az 1920-as évek elején Szekszárdon is szerveződni kezdett a turistamozgalom. A Szekszárdi Turul Sportegylet megalakulásával egy időben létrehozták az egylet turista szakosztályát, amelynek tagjai természetjáró- és városnéző-kirándulásokat szerveztek. Kedvelt turistacélpont volt például a Szekszárd melletti Sötétvölgy, a szálkai erdő és tó, valamint Kalocsa. Sajnos a kezdeti lelkesedés viszonylag gyorsan alábbhagyott és a későbbi években nem fejtett ki komolyabb sporttevékenységet a szakosztály.³³

Lövészsakosztály

1924 szeptemberében már a lövészsakosztály is alakulóban volt a Szekszárdi Turul Sportegylet keretein belül.³⁴ 1924. október 9-én tartotta alakuló gyűlését, amelyen megválasztották a szakosztály tisztkarát. A szakosztály vezetője és a főlövészmeister dr. Örfy Gyula lett, a titkár dr. Leszler Alajos, a lövészmeisterek pedig Hubrik René, John Sándor és Paál Samu. Pénztárosnak Farkas Imrét, ellenőröknek dr. Bolgár Kálmánt, dr. Haksch Ferencet, fegyvermesternek pedig Debuly Józsefet választották.³⁵ A Szekszárdi Turul Sport Egylet lövészsakosztálya 1925 januárjában kezdte meg a céllövő gyakorlatokat a főgimnázium tornacsarnokában.³⁶

Labdarúgó-szakosztály

A Szekszárdi Turul Sportegylet bekapcsolódott a magyar labdarúgás hivatalos szervezetébe, tagja lett a Magyar Labdarúgók Szövetségének. 1924-ben már a szövetség délnyugati kerületének bajai alosztályában kiírt bajnoki küzdelmekben is részt vett. Az első bajnoki mérkőzést a szekszárdi vásártéri pályán játszották a Bajai Sport Egylet csapata ellen.³⁷ A Turul Sportegylet futballszakosztálya 1924. december 14-én tartotta alakuló ülését, a szakosztály elnöke dr. Korniss István lett.³⁸ A Magyar Labdarúgó Szövetség pécsi kerületének bajai alosztályában az 1924–1925. évi bajnokságáért hat egyesület csapata küzdött (Bajai Sport Egylet, Bajai Turul Sportegylet, Bajai Munkás Testedző Egylet, a Bácsalmási Sport Club és Szekszárdról a Turul és a Törekvés). A csapatok a bajnokság őszi és tavaszi fordulójában egy-egy mérkőzést vívtak egymással. A Szekszárdi Turul Sportegylet lett a bajai alosztály bajnokcsapata (hét győztes mérkőzés, három döntetlen). 1925-ben újjáalakították a tisztkart, a szekszárdi rendőrkapitányság vezetőjét, Szeyfried József rendőrtanácsost választották az egyesület elnökévé. Az intéző Rebovits Ferenc, a csapatkapitány és pénztáros Tury Árpád, a szerző pedig Horváth József lett³⁹ (2. kép).

A Turul futballcsapata rendszeresen összemérte erejét a rivális szekszárdi csapattal, a Törekvéssel, miközben továbbra is a bajai alosztály keretében küzdött a bajnokságért. A futballszakosztály teljesítménye az előző évekhez képest visszaesést⁴⁰ mutatott, ami nem meglepő, ha figyelembe vesszük, hogy nem volt olyan alkalmas hely, ahol a csapat az edzéseket megtarthatta volna. A korábban pályának használt területet az Országos Földbirtokrendező Bíróság házhelynek osztotta ki, az új pályaterület kialakítása pedig hónapokig tartott a volt vásártér területén. A Turul csapata

³² 1873-ban Ótátrafüreden megalakult az első hazai turistaszervezet, ekkor kezdődött Magyarországon a szervezett természetjárás. 1888-ban megalakult a Magyarországi Kárpát Egyesület Budapesti Osztálya, amelynek első elnöke Eötvös Loránd volt. A Magyar Turista Egyesület pedig 1891-be jött létre, és fő céljának a középhegységi túrázás fejlesztését tekintette.

³³ TMU 1921. július 9. (III. évf. 28. sz.) 1.

³⁴ TMU 1924. szeptember 27. (VI. évf. 39. sz.) 2.

³⁵ TMU 1924. október 18. (VI. évf. 42. sz.) 4.

³⁶ TMU 1925. január 31. (VII. évf. 4. sz.) 5.

³⁷ TMU 1924. szeptember 27. (VI. évf. 39. sz.) 4.

³⁸ TMU 1924. december 13. (VI. évf. 50. sz.) 4.

³⁹ TMU 1927. február 19. (IX. évf. 8. sz.) 5.

⁴⁰ 1925-ben alosztálybajnokságot nyert a szekszárdi csapat, 1926-ban visszaesett a második helyre, 1927-ben pedig már a tabella ötödik helyére szorult.

2. kép. Az 1927-ben bajnokságot nyert levente futballcsapat, bal oldalon Sztaszinó László. Borgula Vilmos felvétele (WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 2002.5.4.)

3. kép. Szekszárdi futballcsapat az 1920-as évek elején, középen Sztaszinó László (WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 2002.5.6.)

4. kép. Fürdőzők 1922-ben (WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 1979.1.46.)

kénytelen volt visszalépní az 1927. évi bajnokságtól is. A pálya elkészült és még 1927. szeptember 8-án megtörtént az ünnepélyes felavatása. A bajnokságot nyert szekszárdi leventecsapat játszott futballmérkőzést az új városi sporttelepen a Turul és a Törekvés játékosából összeállított kombinált csapattal. A kezdőrúgást a város polgármestere, vitéz Vendel István tette meg, a mérkőzés előtt és a szünetben pedig a leventezenekar szórakoztatta a közönséget. 1928-ban dr. Horváth Árpád vármegyei aljegyző lett a futballszakosztály elnöke, a visszakapott gyakorlóternek köszönhetően pedig a következő őszi idényben a Turul csapatának sikerült ismét felküzdenie magát a tabella második helyére. Hét bajnoki mérkőzésből négyet megnyert, egyet elveszített és kettő esetében volt döntetlen az eredmény.⁴¹ 1928 húsvétján a Szekszárd–Pécs II. osztályú városközi mérkőzésre Sztaszinó László szövetségi kapitány vegyes csapatot állított össze a Turul és a Törekvés legjobb futballjátékosából (3. kép).

Úszószakosztály

A Bajai Sport Egylet 1922 augusztusában megrendezett úszóversenyén a szekszárdi Turul versenyzői⁴² is részt vettek. A verseny legkiemelkedőbb számát, a 100 méteres női mellúszást a bajai csapat színeiben az a Molnár Ella nyerte, aki 1924-ben a magyar csapat tagjaként kijutott a párizsi olimpiára. A szekszárdi úszók négy első és egy második helyezést értek el, ami nagyszerű teljesítmény volt a kezdő csapattól.⁴³ Szekszárdnak voltak tehát tehetséges úszói, de nem volt uszodája, sem strandfürdője, nem volt olyan alkalmas hely, ahol biztosítani tudták volna a gyakorlási lehetőséget a sportolóknak. A szekszárdi strandfürdő ügye éveken keresztül foglalkoztatta a város sportolni vágyó közönségét. 1922-ben részvénytársasági alapon szándékoztak megteremteni az uszodát, a

⁴¹ MNL TML X.85. A Szekszárdi Turul Sportegylet iratai 1922–1929.

⁴² Stetka Béla, Debuly Antal, Pettrits Károly, Horváth István, dr. Babits István, Tarlós Vilmos, Rác Endre, Joób Imre, Wágner Andor.

⁴³ TMU 1922. augusztus 19. (IV. évf. 34. sz.) 2.

5. kép. Férfiak fürdődresszben az 1920-as években Szekszárdon
(WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, Mutschenbacher család fotóalbuma, leltári szám: 1991.16.47.)

6. kép. Turul strandfürdő 1927-ben. Borgula Vilmos felvétele
(WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 1981.73.1.2.)

terv azonban nem valósulhatott meg az egyre emelkedő munkabérek és anyagárok miatt. Amikor nem sokkal később a Turul Sportegylet felkarolta az ügyet, először a vásártéren, a korcsolyázó átalakításával kívánták létrehozni a fürdőt. Az előkészületek során azonban kiderült, hogy a tó vízmennyisége túl kevés, a villanytelep melletti állandóan apadó kút pedig nem szolgáltathat megfelelő mennyiségű vizet az uszoda működéséhez, de sem a városnak, sem a sportegyesületnek nem volt elegendő anyagi forrása ahhoz, hogy új kutat fúrassanak. 1924 májusában Babits István egy rendkívül ösztönző cikket írt a Tolnamegyei Ujságban a szekszárdi strandfürdő létrehozásának fontosságáról. *„Úgy hiszem, egyáltalán nem szorul bővebb fejtegetésre a fürdők létének szükségessége. Hazánkban a közegészségügy mai állása igen sok kívánni valót hagy hátra. (...) A mi népünk egyik sajnálatos hibája, hogy irtózik a víztől (külsőleg, belsőleg egyaránt). (...) Az úszás a legeszményibb testgyakorlás, nincs sport, amely szebben és arányosabban fejlesztené az alakot, formásabban képezné ki az izmokat.”*⁴⁴ Babits István vármegyei aljegyző javasolta, hogy a strandfürdőt a Csörge-tónál⁴⁵ alakítsák ki. A városi tanács támogatta ezt a kezdeményezést, annál inkább, mivel a testnevelési törvény végrehajtásáról szóló miniszteri rendelet előírta a városoknak, hogy az ifjúság sportszerű nevelése érdekében gondoskodjanak szabad fürdő létesítéséről. A városi közgyűlés úgy határozott, hogy a Csörge-tó mellett átengednek a közfürdő kialakításának céljára egy keskeny partrészletet, azzal a kikötéssel, hogy a gazdák vízhasználatát és az ingyenes szabadstrand használatát nem korlátozzák.⁴⁶ A Turul Sportegylet hozzáfogott a munkálatokhoz és a Csörge-tó sekélyebb részét övező parton felépítette a fürdőkabinokat és elvégezte a földmunkákat (4. kép).

Az új strandfürdőt 1924. július 27-én adták át a város közönségének. A kabinok előtt különböző sportszerek – hinták, nyújtók, trapézok – álltak a fürdőző közönség rendelkezésére. A vendéglőben pedig hűsítő italokat és hideg ételeket árusítottak. Mivel a Csörge-tó Szekszárd városközpontjától több kilométer távolságra fekszik, a strandolni vágyóknak meg kellett oldaniuk a közlekedést is. Strasszer Jenő szekszárdi tűzifa-kereskedő, omnibuszjáratot szervezett, amely naponta többször indult a Garay térről a strandfürdőhöz.⁴⁷ A korszakban a fürdőzésnek még szigorú szabályai voltak, például csak a „jóízlésnek és tisztességnek megfelelő” fürdőöltözékben volt szabad fürdeni. Ez azt jelentette, hogy a férfiaknak is kötelező volt tizenöt éves kor felett az egyberészes fürdődressz viselése (5. kép).

Fürdőigazgatóságot neveztek ki, amelynek tagjai Szévald Oszkár vármegyei főjegyző (az egyesület elnöke), Kenézy Endre királyi pénzügyigazgató helyettes (az egyesület alelnöke), Polgár István vármegyei aljegyző (az egyesület titkára), dr. Babits István vármegyei aljegyző (mint fürdőigazgató), László Aladár királyi műszaki tanácsos, dr. Sztanó Sándor kórházi főorvos, valamint dr. Kunczer Jenő, dr. Barcsay Károly és Gisztl Géza voltak.⁴⁸ A Turul Strandfürdő ünnepélyes átadására 1925 pünkösd másnapján (június 1.) került sor. Élénk fürdőélet alakult ki az új strandnak köszönhetően, elkészült a vízipóló- és a versenypálya, a tornaszereket felállították (6. kép).

Miközben az úszóedzések elkezdődtek az új fürdőben, az úszószakosztály szervezése is folyamatban volt, és az egyesület belépett a Magyar Úszók Szövetségébe. A Turul úszóinak példaképe Sipos Márton⁴⁹ szekszárdi születésű úszó olimpikon volt. A Szekszárdi Turul Sportegylet úszószakosztálya számos alkalommal rendezett úszóversenyeket a csörge-tói strandon. A versenyszámok kö-

⁴⁴ TMU 1924. május 24. (VI. évf. 21. sz.) 1–3.

⁴⁵ Csörge-tó: a csörge szó régies köznyelvi alakjában azt jelenti, hogy kicsi. Ezzel a névvel a tó méretére utaltak. A kis tó valószínűleg egy régi Sárvíz-meder darabkája lehet. A Csörge-tó Szekszárd kultúrtörténetében méretét meghazudtolóan fontos szerepet tölt be. A Szekszárdon született költőóriások mindegyike említi.

⁴⁶ TMU 1924. július 19. (VI. évf. 29. sz.) 4.

⁴⁷ TMU 1924. augusztus 2. (VI. évf. 31. sz.) 3.

⁴⁸ TMU 1924. augusztus 23. (VI. évf. 34. sz.) 4.

⁴⁹ Sipos Márton Szekszárdon született 1900-ban, itt tanult meg úszni. A Garay János Gimnáziumban érettségizett, majd tanulmányai Keszthelyre szűkítették. 1921-ben magyar bajnok volt 100 méteres mellúszásban. Legkimagaslóbb eredménye a világrekord felállítása volt 100 méteres mellúszásban 1922-ben. Részt vett az 1924-es olimpiai játékokon. Ígéretes pályafutásának és életének gyógyíthatatlan csonttuberkulózis és tüdőgyulladás vetett véget 1926-ban.

zött megpróbálkoztak a műugrással és a vízipólóval is kisebb-nagyobb sikerrel. Az 1920-as évek legkiemelkedőbb szekszárdi úszói ifj. Wágner Andor, Stetka Béla és Emödi Klára voltak. A szekszárdi úszók 1925 augusztusában részt vettek a Magyar Úszó Szövetség kongresszusán Kaposváron, ahol Wágner Andor bejutott a döntőbe, a 100 méteres vidéki mellúszó bajnokságban a híres egri Bitskey-fivérek⁵⁰ mellett a harmadik helyet⁵¹ szerezte meg.⁵² Babits István szakosztályvezető 1925. évi beszámolójából megtudhatjuk, hogy az úszóélet terén fejlődés mutatkozott Szekszárdon, a Turul Strandfürdő fellendülőben volt és nagyban hozzájárult az úszósport fejlődéséhez. 1926-ban autóbuszjáratokat indítottak az omnibuszok helyett, a strandfürdőt fejlesztették, parkosították, júliusban még a Magyar Úszó Szövetség kerületi bajnoki úszóversenyét is itt tudták megrendezni. A bajnoki számok mellett lebonyolításra kerülnek még ifjúsági, gyermek-, női és leventeversenyek, staféták, műugrás és vízipóló-mérkőzés is. A versenytől a hazaiak azt remélték, végre bizonyíthatják, hogy Szekszárd fel tudott zárkózni a kiemelkedő sikereket felmutató Baja mellé. Az áttörés azonban nem sikerült, és a verseny hatalmas csalódást okozott a városnak. Szekszárd legígéretebb úszója, Wágner Andor sem tudott megfelelően teljesíteni betegsége miatt, orvosi utasításra egy időre fel is kellett hagynia a versenyzéssel. 1927-ben az úszószakosztály – amely továbbra is élénk sporttevékenységet folytatott – 54 taggal működött, az úszók közül huszonketten voltak igazolt versenyzők. Pécsen, az országos úszóversenyen két első és három második díjat nyertek, míg a bajai kerületi úszóversenyen második helyen végeztek a Bajai S. E. versenyzői mögött. Ebben az évben sikerült végre felzárkózni a bajaiak mögé, a kerületi pontversenyt ugyan még ők nyerték, de már megszűnt az egyértelmű fölányuk és érvényesülni tudott a szekszárdi úszósport ereje is. A bajnoki versenyeken a 100 méteres mellúszásban ifj. Wágner Andor lett az első. 1927 augusztusában a szakosztály a csörge-tói strandfürdőben nyilvános úszóversenyt rendezett, amelyen húsz számban kilencvenhét nevezéssel mintegy ötven úszó vett részt (a szekszárdi úszókon kívül ott voltak a bajai, a tolnai és a paksi úszók is). Részt vettek a versenyen a Bajai Turul Sportegylet, a tolnai és a paksi leventeegyesületek, a Szekszárdi Törekvés, a Szekszárdi Levente Egyesület és a Tolna vármegyei csendőriskola versenyzői is.⁵³ Az úszószakosztály 1928. évi közgyűlésén dr. Babits István, a szakosztály vezetője még bizakodva tekintett a jövőbe, úgy látta, hogy a szekszárdi úszósport nagy fejlődésen ment keresztül, mert a nagy rivális Baja sportnívóját sikerült utolérnie a szekszárdiaknak. A legkiemelkedőbb szekszárdi úszók ifj. Wágner Andor⁵⁴ és Reinhardt István voltak ebben az időszakban.⁵⁵ A következő év elejére ez az optimizmus azonban szertefoszlott. Babits István 1929 februárjában lemondott az úszószakosztály vezetéséről és az egyesület titkári tisztségéről egyaránt. Az egyesület elnökségének címzett leveléből kiderül, milyen okok késztették döntésének meghozatalára. Babits öt éven keresztül volt az egyesület titkára, és meglátása szerint az első évek fejlődése megakadt és több szempontból hanyatlás mutatkozott az egyesület munkájában. A hanyatlás okát az egyleti és sportszellem hiányában, valamint az intéző szervek közömbösségében látta. Az úszószakosztály vezetéséről való lemondását is hasonlóan indokolta, meglátása szerint komoly munka és rendszeres gyakorlás révén sikerült jelentős eredményeket elérni, és egyes úszók figyelemreméltó fejlődést mutattak, de a súlyos gondok nem tették lehetővé a további sikeres munkát.⁵⁶ Az augusztus 19-re kiírt városközi úszóversenyt pár nappal a verseny előtt kellett lemondania, mivel nem kapott semmiféle segítséget a rendezésben. A szeptemberi pécsi kerületi bajnokságon pedig azért

⁵⁰ Bicskei Bitskey Aladár (1905–1991): kétszeres Európa-bajnoki ezüstérmes magyar úszó (Egerben uszodát neveztek el róla); bicskei Bitskey Zoltán (1904–1988): Európa-bajnoki ezüstérmes magyar úszó. Mindketten az egri MOVE SE (MESE) versenyzői voltak az 1920-as években.

⁵¹ Bitskey Zoltán (MESE) 1 p 25 mp; Bitskey Aladár (MESE) 1 p 27 mp; Wágner Andor (Szekszárdi Turul) 1 p 27,8 mp.

⁵² TMU 1925. augusztus 15. (VII. évf. 32. sz.) 4.

⁵³ TMU 1927. szeptember 3. (IX. évf. 36. sz.) 3.

⁵⁴ Wágner Andor 1927-ben a Rómában megrendezett diákolimpián 200 méteres mellúszásban harmadik helyezést ért el.

⁵⁵ TMU 1928. június 2. (X. évf. 23. sz.) 10.

⁵⁶ A 17 éves Reinhardt István a 400 méteres távúszásban 5'52", a 100 méteres gyorsúszásban pedig 1'12" időt ért el. A 15 éves Lugh László a 100 méter távot mellúszással 1'28" alatt úszta.

7. kép. Fürdőzők a strandon 1927-ben. Borgula Vilmos felvétele
(WMMM Újkortörténeti archív fotó gyűjtemény, leltári szám: 1981.73.1.3.)

nem indulhattak el a szekszárdi úszók, mivel az egyesület kedvezőtlen anyagi helyzete nem tette lehetővé a költségek fizetését. Az úszócsapat színvonala az év során egyre inkább süllyedőben volt. Hiába sikerült nagy küzdelmek árán megteremteni a Turul strandfürdőt és lelkes munkával egy kis úszógárdát nevelni, a kilátástalannak tűnő helyzetben egyre nagyobb mértékben vált jellemzővé a közöny az úszószakosztály tagjainak körében⁵⁷ (7. kép).

Korcsolyaszakosztály

Szekszárdon a korcsolyázás az egyik legkedveltebb és legnépszerűbb sportnak számított. A szekszárdi korcsolyaegylet egyike volt a legelső egyesületeknek a városban. A világháború utáni évek jelentős anyagi nehézségekkel állították szembe az egyletet, amelynek fennmaradása is kérdésessé vált, ezért 1919 decemberében a korcsolyaegylet egyesült a Szekszárdi Sport Clubbal, amely vállalta, hogy a modern igényeknek megfelelően átalakítja a jégpályát. A Sport Club sem tudott azonban más megoldást találni az égető problémákra, minthogy feloszlott és újjáalakult a Turul Szövetség tagegyesületeként. A frissen megalakult Szekszárdi Turul Sportegylet vezetősége már 1922 végén úgy döntött, hogy felkarolja a városi jégpálya ügyét és rendbe hozatja a vásártéri korcsolyapályát. Tervbe vették a pálya esti kivilágításának kiépítését, ezért tárgyalásokba kezdtek a városi villanytelep vezetőségével. 1923 decemberében már a korcsolyázni vágyók rendelkezésére állt a Szekszárdi Turul Sportegylet vásártéri jégpályája. A felszerelést kijavították, a pályát gondozták, a pavilont fűtötték, jégmestert és ellenőrt fogadtak fel.⁵⁸ Esténként nyolc óráig villanyvilágítás mellett lehetett korcsolyázni, amiért

⁵⁷ MNL TML X.85. A Szekszárdi Turul Sportegylet iratai 1922–1929.

⁵⁸ TMU 1922. december 23. (IV. évf. 52. sz.) 5.

nem számítottak fel pótdíjat.⁵⁹ A Turul korcsolyaszakosztálya 1926 januárjában alakult meg, a szakosztály elnöke dr. Radó Gyula, helyettese dr. Babits István lett. Intézőnek Tury Árpádot, ellenőrnek Schiller Alice-t választották. Az új szakosztály célul tűzte ki, hogy lehetőséget teremtsen a téli sportok művelésére, szakszerű gyakorlására és fejlesztésére. A szabadtéri jégpálya azonban ki volt téve az időjárásnak, amely nem mindig kedvezett a korcsolyasportnak. Előfordultak olyan enyhe téli időszakok, amikor a tavaszi napsütés vagy az eső lehetetlenné tette ennek a sportnak a művelését. Az 1927-es enyhe télen például a korcsolyaszakosztály érdemleges működést nem tudott kifejteni.

Evezős szakosztály

Az evezős szakosztály 1927-ben alakult meg és az 1927-es évben kizárólag saját anyagi erejére támaszkodva tartotta fenn magát, ennek ellenére sikerült beszerezniük egy négyes és egy dubló hajót, és öt túra alkalmával összesen 117 kilométer távolságot eveztek. A szakosztály vezetője Érsek Gábor volt. Az 1928. évben a szakosztálynak komoly nehézségekkel kellett megküzdeni, amelyek nagy mértékben gátolták működését és fejlődését. Számottevő spottevékenységet nem tudott kifejteni a szakosztály, a tagok közül sokan kiléptek, így anyagi helyzete tovább súlyosbodott. Az alacsony taglétszám miatt nem szedtek tagdíjakat az adott évben és költségvetést sem terjesztettek elő. A viszonylag nagy távolság és a drága közlekedés miatt csak ritkán volt lehetősége a sportolóknak kijutni a Dunához. A szakosztály tagjai önerőből szereztek be egy gépjárművet, így tudták olcsóbbá tenni a közlekedést, de céljukat – hogy az evezést megismertessék a fiatalokkal és Szekszárd népszerű sportágává tegyék – nem sikerült megvalósítaniuk.

Teniszszakosztály

A Szekszárdi Turul Sportegylet vezetősége elhatározta, hogy életre kelti a korábban a városban virágzó teniszsportot, és ennek a tervnek az előmozdítása érdekében a vásártéri korcsolyapályán kívánták a teniszpályát kialakítani. Mindez ideiglenes megoldásként merült fel, mert a teniszpályák végleges helyét a már kilátásba helyezett új sporttelepen akarták kijelölni.⁶⁰ Szekszárd város közgyűlése 1928 márciusában döntött arról, hogy a Turul Sport Egylet részére a sportpálya mellett két teniszpálya létesítésére megfelelő nagyságú területet ingyenes használatra átenged. A Turul teniszszakosztálya 1928 májusában alakult meg, a szakosztály elnöke Ulrik József gyógyszerész, helyettese dr. Fleischmann Ottó ügyvéd lett. Felügyelővé dr. Babits Istvánt, intézővé vitéz Bicskei Szilveszter testnevelő tanárt, pénztárossá pedig dr. Hadnagy Albert vármegyei főlevéltárnokot választották. Az újonnan alakult szakosztály tagjainak száma 32 fő volt 1928-ban.⁶¹ Haladéktalanul hozzákezdtek a pályák építési munkálataihoz, a kivitelezést Ziegler Károly ármentesítő társulati mérnök vállalta. A teniszpályák a sportpálya közvetlen szomszédságában még abban az évben elkészültek, 1929-ben pedig már teniszversenyt is rendezhetett a szakosztály.

A Szekszárdi Turul Sportegylet és a leventemozgalom kapcsolata

A Horthy-korszak emblemikus ifjúsági sportmozgalmát elsősorban azzal a céllal hívták életre, hogy fizikai nevelést biztosítson a fiatalok számára, így készítve fel őket a katonai szolgálatra.⁶² Az 1921-es testnevelési törvény⁶³ értelmében, minden 12 és 21 év közötti fiúnak kötelező volt a lakhelyén alakított leventeegyesület foglalkozásain részt venni.⁶⁴ A testnevelési törvény végrehajtó rendeletének⁶⁵ kihirdetését követően a testgyakorlásra köteles fiatalokat leventeegyesületekbe tö-

⁵⁹ TMU 1924. november 29. (VI. évf. 48. sz.) 4.

⁶⁰ TMU 1925. május 2. (VII. évf. 17. sz.) 5.

⁶¹ TMU 1928. július 14. (X. évf. 29. sz.) 7.

⁶² KEREPESZKI 2010, 104–115.

⁶³ 1921. évi LIII. törvénycikk a testnevelésről; ROMSICS 2000, 167–169.

⁶⁴ ROMSICS 2010, 181–182.

⁶⁵ A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1924. évi 9000. számú rendelete, a testnevelésről szóló 1921. évi LIII. törvénycikk

mörítették. 1924-től Tolna megyében is megalakultak a leventeegyesületek. A Szekszárdi Ifjúsági Levente Testedző Egyesület 1925. február 22-én tartotta alakuló közgyűlését.⁶⁶ A frissen megalakult leventeegyesületnek oktatókra volt szüksége. Az első években a leventeoktatóknak több, mint a fele a Turul Sportegylet tagjaiból került ki Szekszárdon. Az első évben, 1925-ben a 23 leventeoktatóból (akik az év során hosszabb-rövidebb ideig az egyesület alkalmazásában álltak) 14 volt a Turul tagja. Taubler Gyula,⁶⁷ a vármegye testnevelési vezetője 1926-ban Haypál Benőt, a szekszárdi reál gimnázium tornatanárát bízta meg egy Szekszárdra nézve egységes oktatói program kidolgozásával és az oktatás irányításával.⁶⁸ Haypál Benő a Szekszárdi Turul Sportegylet megalakulásakor annak igazgatója volt, valamint a vívőszakosztály vezetője. A leventeegyesület úszóoktatója, a szintén Turul-tag Hivert József volt, aki a Turulnál a vízipólót oktatta. A levente labdarúgócsapat intézője az a Sztaszínó László leventeoktató volt, aki a másik szekszárdi sportegyesület, a Törekvés futballcsapatánál töltött be fontos pozíciót. Sztaszínó László neve a Turul 1924-es taglistáján is szerepelt, és 1928-ban őt választották Szekszárd város labdarúgó szövetségi kapitányának, az ő feladata volt a városközi mérkőzésekre összeállítani Szekszárd válogatott labdarúgó csapatát. 1927-ben a leventeegyesület elnöki tisztét Ulrich József vette át, aki a Turulban a teniszszakosztály vezetője volt.⁶⁹ Marossy Dezső városi testnevelési vezető 1927-ben a szekszárdi leventeegyesületet két alosztályra osztotta, az egyik (belvárosi) alosztály főoktatója Edler Lajos, a másik (újvárosi) alosztály főoktatója pedig dr. Horváth Árpád – a Turul futballszakosztályának elnöke – lett.⁷⁰ Miután két csoportra osztották az egyesületet, a város testnevelési vezetője 1927 szeptemberében szabályozta a leventeegyesületbe tartozó leventék kiképzését is.⁷¹ A főcsoportokból különválasztották a kerékpáros és a lovas leventéket és egy harmadik főcsoportban egyesítették őket. Ennek a főcsoportnak Edler Lajos főoktató vette át a szervezését, helyét a belvárosi főcsoportnál vitéz Simon Simon töltötte be. A belvárosi és az újvárosi főcsoportok további két-két századra voltak beosztva, amelyeknek külön vezetőjük volt. A belvárosi főcsoportban a két századparancsnok Hemmert János és Hivert József, az újvárosi főcsoportban pedig Blasszauer János és Csankó Imre leventeoktatók voltak, akik mindannyian a Szekszárdi Turul Sportegylet tagságához tartoztak. A leventék tűzoltókiképzést is kaptak, amelyet a szintén Turul-tag Birner István tűzoltó főparancsnok, leventeoktató vezetett. A Turul tagjai között tehát szép számmal találunk olyanokat, akik a leventében is feladatot vállaltak. Gyakran rendezett a sportegylet a leventével közösen sportünnepélyeket, ahol a leventékkel közösen mutatták be a Turul sportolói fizikai felkészültségüket. Futballmérkőzések, atlétikai versenyek mellett zenés, dalos előadások is szórakoztatták ilyenkor a közönséget.

A SZEKSZÁRDI TURUL SPORTEGYLET MŰKÖDÉSE AZ 1920-AS ÉVEK MÁSODIK FELÉBEN

1925-ben négy szakosztálya működött a Turul Sportegyletnek, a vívó-, a futball-, a lövész- és az úszószakosztály. A sportegylet további szakosztályok létrehozását tervezte. Tárgyalások folytak arról, hogy a birkózó szakosztályt az a Radó Gyula vezetné, aki korábban az MTK birkózó szakosztályának volt a vezetője és dr. Dulin Jenő amatőr birkózó bajnok szintén csatlakozott volna a szak-

végrehajtásáról (Magyar rendeletek tára 1924, 1456–1469).

⁶⁶ MNL TML V.81.c. Szekszárd város/kiemelt iratok/levente iratok 1925–1936.

⁶⁷ Horthy Miklós kormányzó 1928. június 17-én avatta vitézzé Taubler Gyulát, aki a nevét ebből kifolyólag vitéz Szekeresre változtatta.

⁶⁸ TMU 1926. május 15. (VIII. évf. 19. sz.) 6.

⁶⁹ Társelnök lett Szabó János és Schnerider János, alelnök dr. Dulin Jenő, dr. Kunczer Jenő és Polgár István. A háznagyi tisztet vitéz Simon Simon töltötte be, a jegyző Krammer János, a pénztáros Gisztl Géza, az ellenőr pedig Hemmert János lett. A számvizsgáló bizottság tagjai Tóth Pál, Mohay Lajos és Horváth János voltak, választmányi tagok pedig: Kiss Lajos, Horváth Károly, Tóth Lajos, Némerth Gyula, Rubinstein Mátyás, Föglein József, Török Pál (Majsai), Frei János (Takler), Debulay Imre, Ranga Antal, Tóth János (ékszerész), Szejay Sándor, Ürményi Sándor, dr. Gaál Dezső, Malonyay Elemér és vitéz Makray Ferenc.

⁷⁰ TMU 1927. április 9. (IX. évf. 15. sz.) 6.

⁷¹ MNL TML V.81.c. Szekszárd város/kiemelt iratok/levente iratok 1925–1936 (472/1927.).

osztályhoz. A tervezett atlétika-szakosztály vezetését Haypál Benőre bízták volna.⁷² Egyéb sportok népszerűsítését is szerették volna elérni az egyeslet tagjainak körében, ennek érdekében például a gimnázium tornatermében lehetőség nyílt az új sport, az asztalitenisz gyakorlására. Az 1926-os titkári jelentéssel meg tudjuk, hogy a sportegylet úszó- és futballszakosztálya tudott csak sikereket felmutatni, a többi szakosztály (vívó-, lövész-) rövid virágzás után abbahagyta a működést. A vezetőség jelentős kedvezményeket⁷³ hirdetett a tagok részére, ezzel szerették volna elősegíteni az egyesület gyarapodását és a fejlődését. A kedvezmények azonban nem bizonyultak elég hathatós megoldásnak, az 1927-es évben tovább csökkent a taglétszám, ekkor már csak 188 tagja volt a sportegyletnek. Bizakodásra adott okot, hogy elkészült a bekerített sportpálya a volt vásártér területén, így elkezdődhetett végre az aktívabb sporttevékenység. Az új sportpálya megnyitásától olyan sportágak fellendülését várták, mint az atlétika, a tenisz és természetesen a labdarúgás. 1927-ben négy szakosztály működött az egyesületen belül, a labdarúgó-, az úszó-, az evezős és a korcsolyaszakosztály. A Szekszárdi Turul Sportegylet anyagi helyzete azonban továbbra sem javult, a szakosztályok többsége nem működött. 1929 márciusában tárgyalások kezdődtek a Szekszárdi Törekvés Sport Egyesülettel egy esetleges fúzióról. A Törekvés hajlandónak mutatkozott az egyesülésre, de mindenképpen új nevet akart, nem volt hajlandó beolvadni a Turulba. Időközben szóba került egy esetleges fúzió lehetősége a Bátaszéki Torna Clubbal is.⁷⁴ Nem csak a sportegyesületek voltak nehéz anyagi helyzetben akkoriban. Szekszárd városa is komoly gondokkal küzdött. 1930-ban Vendel István Szekszárd polgármestere ígéretet tett egy modern szekszárdi versenyuszoda és strandfürdő megépítésére, azonban kénytelenek voltak az építkezést elhalasztani. Az 1920-as és az 1930-as évek fordulóján merült fel a gondolata egy vármegyei jellegű sportegyesület létrehozásának. Magyarországon ez volt az első ilyen jellegű kezdeményezés, amelyet Klebelsberg Kunó is támogatott. A kultuszminiszternek az volt a meglátása, hogy a magyar sportnak nagy egységekre van szüksége, a hatékonyabb működés és a jobb átláthatóság érdekében. A tárgyalások végül 1931-ben nyugvópontonra tértek, a Szekszárdi Turul Sportegylet és a Szekszárdi Törekvés Sport Egyesület úgy döntött, hogy közösen folytatják tovább. A korábban rivalizáló egyesületek vezetői belátták, hogy egy új, megyei egyesület létrehozása megoldást jelenthet egy olyan szorító helyzetben, amelyben már fennmaradásuk is bizonytalanná vált. A Tolnavármegye Sport Egylet Szévald Oszkár alispán elnöke alatt 1931. február 21-én tartotta első választmányi ülését. Az új egyesület vezetősége célul tűzte ki, hogy a leventeköteles sorból kikerülő sportolók számára edzési és versenyzési lehetőséget biztosít és igyekszik megtartani őket a sport világában.

⁷² TMU 1925. március 28. (VII. évf. 12. sz.) 4.

⁷³ A sportegylet biztosította a futballisták teljes felszerelését. A Turul strandfürdő belépőjének árából a tagok 25%-os, míg családtagjaik 10%-os kedvezményt kaptak. A vívók oktatási díjának felét, a céllövőknel az elhasznált lőszer árának felét az egyeslet térítette meg. A svéd tornatanfolyam árából és a korcsolya szakosztály tagdíjából 50%-ot elengedtek.

⁷⁴ A tárgyalások eredményessége esetén a BTC közel 1000 pengős adósságával beleolvadt volna a Szekszárdi Turulba és a fúzió esetén a két egyesület a Tolnamegyei Turul nevet vette volna fel. A nehéz anyagi helyzetben levő BTC fúziós tárgyalásai viszont Bátaszéken meglehetősen vegyes érzelmekeket keltek.

IRODALOMJEGYZÉK

- DOBOS 2005 DOBOS Gyula, *Neves szekszárdiak*. In: Szekszárd a XX. század első évtizedeiben. Szerk. Dobos Gyula. Szekszárd 2005, 349–456.
- HIRN 1930 *Tolnamegyei fejek. Tolnavármegye tíz évvel Trianon után*. Szerk. Hirn László. Budapest 1930. (Magyar városok, vármegyék társadalmi emlékalbuma VI.)
- KACZIÁN 1989 KACZIÁN János, *Szekszárd művelődés- és sporttörténete 1918–1944 között*. In: Szekszárd város történeti monográfiája II. Szerk. K. Balog János. Szekszárd 1989, 201–228.
- KEREPESZKI 2010 KEREPESZKI Róbert, *A levente mozgalom*. Rubicon XX (2010) 4–5. sz. 104–115.
- KREYBIG 1914 *A cserkészlet kézikönyve*. Szerk. madari Kreybig Rudolf. Budapest 1914.
- ROMSICS 2010 ROMSICS Ignác, *Magyarország története a 20. században*. Budapest 2010.
- VENDEL 1941 VENDEL István, *Szekszárd megyei város monográfiája*. Szekszárd 1941. (Hasonmás kiadás, szerk. Gaál Attila. Szekszárd 2006.)

RÖVIDÍTÉSEK

- MNL TML Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Levéltára, Szekszárd
TMU Tolnamegyei Ujság, Szekszárd
WMMM Wosinsky Mór Megyei Múzeum, Szekszárd

Das Sportverein Turul in Szekszárd

Von den 1920-er Jahren an zeigte sich im Sportbereich eine große Entwicklung in Ungarn an. Die Konzeption der ungarischen Kulturhegemonie wurde konstitutiv in dieser Ära, welche neben der vorrangigen und vielseitigen Fortbildung des Unterrichtswesens auch für die Organisierung und Ausbau der Sportarten – in erster Linie beim Massen- und Jugendsportbereich – breite Möglichkeit bietet. Schlag auf Schlag wurden die Körperbildungskommissionen in den Kreisen und Komitaten gegründet, wobei den ersten Schritt meistens die Gründung der sog. Turul-Sportvereine bedeutete. Die Gründung des Turul-Sportvereins im Komitat Tolnau ist dem Generalen Rudolf Kreybig zu danken. Der seit 1912 aktive Sport Club Szekszard kämpfte mit schwierigen finanziellen Problemen, so hat sich der Vorstand entschlossen, das Verein aufzulösen und ein neues Verein als Mitglied des Turul-Verbandes zu gründen. So wurde dann offiziell am 13. Dezember 1922 das Sportverein Turul in Szekszárd ins Leben gerufen. Innerhalb des Vereins betätigten sich zahlreiche Fachsektionen für kurze oder längere Zeiten und mit unterschiedlicher Intensität. In diesen Jahren war bereits der Fußball die meist populäre Sportart in Ungarn, so ist es kein Wunder, daß das Fußballverein zu der erfolgreichsten und am besten wirkenden Fachsektion wurde. Die finanzielle Lage besserte sich jedoch nicht einmal später, die meisten der Fachsektionen waren kaum aktiv. Im März 1929 wurden Verhandlungen mit dem Szekszarder Sportverein „Törekvés“ über eine mögliche Fusion geführt. Am Ende der 1920-er und Anfang der 1930-er Jahren kam der Gedanke über die Gründung eines Komitatssportvereins immer mehr auf. In Ungarn war es die erste solche Initiative, welche auch vom Kultusminister Kunó Klebersberg auch unterstützt wurde. Der Minister war der Ansicht, im Bereich des ungarischen Sports sollte größere Einheiten zu einer mehr effizienten Funktion und einer besseren Übersichtlichkeit gebildet werden. Die Verhandlungen kamen dann im Jahre 1931 zum Ruhepunkt, wobei sich das Sportverein Turul in Szekszárd mit dem Szekszarder Sportverein „Törekvés“ über eine Fusion entschlossen und am 21. Februar 1931 unter einem neuen Namen „Sportverein Tolnavármegye“ (Komitat Tolnau) ihre erste Ausschußsitzung gehalten haben.